

Betekenisvolle metingen

Zinvol werken met meetinstrumenten in de praktijk van de jeugdhulp en jeugdbescherming

“Die vragenlijst invullen is geen doel op zich, ik doe het omdat het zo veel oplevert voor de jeugdigen en opvoeders die ik help!”

Inhoud

Waar gaat het over?	3
1. Het in kaart brengen van problemen van jeugdigen met screeningsinstrumenten	4
2. Het in kaart brengen van risico's in de jeugdhulp en jeugdbescherming	10
3. Het reflecteren op de werkwijze door professionals in jeugdhulp en jeugdbescherming	15
4. Betekenisvol werken met metingen als team	20
Verantwoording	22
Referenties	23
Colofon	24

Waar gaat het over?

In steeds meer organisaties voor jeugdhulp en jeugdbescherming worden geregeld 'metingen' verricht. Jeugdigen, gezinnen en leden van hun netwerk (zoals leerkrachten) vullen bijvoorbeeld vragenlijsten in over hun situatie en professionals gebruiken bijvoorbeeld instrumenten om te reflecteren op hun werkwijze.

Professionals die werken in jeugdhulp of jeugdbescherming vinden het afnemen of invullen van dit soort vragenlijsten met cliënten vaak lastig. Zij ervaren geen direct nut voor hun werk met gezinnen, terwijl het gebruik van de vragenlijsten daar wel voor is bedoeld.

Om (aankomend) professionals in jeugdhulp en jeugdbescherming te helpen om metingen op betekenisvolle wijze te gebruiken, zijn voorbeelden verzameld bij Jeugdbescherming Amsterdam. Deze voorbeelden van betekenisvol werken met metingen gaan over drie typen instrumenten, die elk in een apart hoofdstuk worden behandeld;

- Screeningsinstrumenten
- Risicotaxatie-instrumenten
- Instrumenten om te reflecteren op de werkwijze

In een afsluitend vierde hoofdstuk zijn voorbeelden en tips verzameld over betekenisvol werken met metingen op team- en organisatieniveau. Deze voorbeelden en tips zijn gebaseerd op gesprekken met onderzoekers en beleidsmakers werkzaam bij Jeugdbescherming Amsterdam, Spirit en 's Heeren Loo.

De verzamelde voorbeelden en tips kunnen (aankomend) professionals in jeugdhulp en jeugdbescherming inspireren om zó te werken met metingen, dat opvoeders en jeugdigen hier beter van worden.

1. Het in kaart brengen van problemen van jeugdigen met screeningsinstrumenten

Wat zijn screeningsinstrumenten?

In de jeugdhulp en jeugdbescherming worden aan het begin van een hulpverleningstraject geregeld screeningsinstrumenten gebruikt om in kaart te brengen welke problemen een jeugdige heeft, of welke problemen opvoeders ervaren. Een screeningslijst is een relatief korte vragenlijst waarop opvoeders en/of jeugdigen zelf invullen hoe vaak zij bepaalde problemen ervaren of meemaken. De vragen gaan over veelvoorkomende problemen of gedragingen bij een bepaalde doelgroep. Soms is er ook een versie van het instrument voor beroepsopvoeders zoals groepsleiders of docenten beschikbaar. Op basis van de uitkomsten van de ingevulde vragenlijst(en) kan worden onderbouwd of en welke hulp nodig is, of kan worden besloten dat meer onderzoek nodig is voordat daarover een besluit kan worden genomen.

Hoewel de meeste screeningsinstrumenten ontworpen zijn om problemen in kaart te brengen, zijn ze in de praktijk ook bruikbaar om sterke kanten of krachten van jeugdigen en opvoeders in kaart te brengen. Sommige screeningsinstrumenten bevatten daartoe vragen over bijvoorbeeld prosociaal gedrag of probleemoplossingsvaardigheden. In andere gevallen, vooral bij doelgroepen met veel of complexe problemen, is ook de afwezigheid van problemen op een bepaald gebied al iets positiefs om bij stil te staan met jeugdigen en hun opvoeders. Dit helpt de samenwerkingsrelatie te versterken en motiveert om aan de slag te gaan met de problemen die er wel zijn.

Sommige screeningsinstrumenten zijn daarnaast geschikt om te gebruiken als Routine Outcome Measure (ROM), dit betekent dat ze bij herhaald gebruik een idee geven over veranderingen die een jeugdige of iemand uit het gezin of netwerk ervaart. Op basis hiervan kan een beslissing worden genomen over het vervolg of de afsluiting van een hulpverleningstraject.

Voordelen van het gebruik van screeningsinstrumenten

- In een relatief korte tijd kan op een betrouwbare en valide manier in kaart worden gebracht hoe het gaat met jeugdigen en hun opvoeders. Dit kan de basis zijn voor het formuleren van hulpverleningsdoelen en voor de keuze van hulpvormen om die te bereiken. Wil je weten of het screeningsinstrument dat jij gebruikt of gaat gebruiken valide of betrouwbaar is? Vraag hier dan naar bij een gedragswetenschapper op je werkplek of zoek op wat het oordeel van de [Commissie Testaangelegenheden Nederland \(COTAN\)](#) is over het screeningsinstrument.
- Jeugdigen en opvoeders geven door het beantwoorden van de vragen zelf informatie over wat zij voelen of meemaken. Vaak hebben zij hierdoor het gevoel serieuzer te worden genomen als gesprekspartner van de hulpverlener waarmee ze te maken hebben. Dit is vooral voor jeugdigen belangrijk. Meestal zijn zij 'de cliënt', maar wordt er vooral óver hen gepraat, in plaats van mét hen. Als jeugdigen een vragenlijst invullen en op basis van de uitkomsten daarvan mee beslissen over de doelen en de hulp, krijgen zij een 'grotere stem' in het hulpverleningsproces.

- Het invullen van een vragenlijst over problemen is voor cliënten vaak gemakkelijker dan het zelf benoemen van soms lastige onderwerpen.
- Jeugdigen en opvoeders begrijpen na het invullen van een screeningsinstrument dat zij met hun vragen of verhalen over de onderwerpen uit het instrument welkom zijn bij hun hulpverlener. Dit kan een grote opluchting voor hen zijn, vooral als het gaat om onderwerpen die als taboe worden ervaren, zoals gedachten aan de dood, problemen rond seksualiteit of crimineel gedrag.

Samengevat is het gebruik van een screeningsinstrument in de jeugdhulp en jeugdbescherming pas van betekenis als dat bijdraagt aan het ontdekken of behalen van hulpverleningsdoelen voor de jeugdige en zijn of haar opvoeders.

De Youth Outcome Questionnaire (Y-OQ)

De Youth Outcome Questionnaire is een voorbeeld van een screeningsinstrument. De verkorte vragenlijst bevat 30 vragen over het gedrag van jeugdigen, die in ongeveer 5 minuten kunnen worden ingevuld door opvoeders van jeugdigen van 4-16 jaar, en/of door jeugdigen van 12-16 jaar zelf. De vragen zijn - bij herhaald invullen - geschikt om veranderingen te meten in gedrag dat te maken heeft met:

- Lichamelijke problemen
- Sociale isolatie
- Agressie
- Gedragsproblemen
- Hyperactiviteit / Concentratieproblemen

Deze informatie over de Y-OQ is gebaseerd op de informatie op www.bergop.info, een online programma dat professionals ondersteunt bij het verspreiden, analyseren en interpreteren van vragenlijsten voor zorg en onderwijs.

Meer informatie over deze vragenlijst

Praktijkvoorbeeld van het werken met de Y-OQ in de jeugdhulp en jeugdbescherming

Gezinsmanagers die werken bij Jeugdbescherming Amsterdam vragen jeugdigen en hun opvoeders in de eerste en laatste fase van het jeugdbeschermingstraject om de Y-OQ in te vullen. Zij noemen de Y-OQ 'de vragenlijst over het welbevinden van de jeugdige'.

Gezinsmanagers en andere jeugdbeschermers zien twee belangrijke voordelen van het werken met de Y-OQ:

1. Het invullen van de vragenlijsten en de bespreking van de uitkomsten bieden veel gespreksstof. Na het invullen kan bijvoorbeeld een gesprek op gang komen over hoe lastig het soms is om over problemen te praten. Het bespreken van de uitkomsten brengt geregeld interessante verschillen aan het licht tussen de verschillende invullers van de vragenlijst: hoe kan het dat zij problemen soms verschillend ervaren? Tenslotte komen er soms problemen aan het licht waar niemand nog aan had gedacht, waardoor het makkelijker wordt om relevante doelen op te stellen voor het jeugdbeschermingstraject.
2. Het gesprek gaat over het belangrijkste aspect van het werk van Jeugdbescherming: het welzijn van de jeugdige. Doordat de vragen niet over omstandigheden of moeilijkheden in het gezin gaan, maar over gevoelens en gedragingen van de jeugdige, is het door het invullen en bespreken van de vragenlijst voor iedereen gemakkelijker om te denken: "Hoe is het nou voor de jeugdige, in deze situatie?"

In dit filmpje vertelt een gezinsmanager van Jeugdbescherming Amsterdam waarom en hoe de Y-OQ helpt om te focussen op het welbevinden van het kind.

De Y-OQ introduceren bij opvoeders en jeugdigen

Wanneer je een vragenlijst weldoordacht introduceert, draagt dat bij aan het ontstaan of behouden van een goede werkrelatie met jeugdigen, hun gezin en hun netwerk. Door een goede introductie ontdekken cliënten dat hun inbreng cruciaal is voor het ontdekken en behalen van hulpverleningsdoelen. Dit motiveert hen om de vragenlijst in te vullen en met hun hulpverlener in gesprek te gaan over de uitkomsten. Hoewel het binnen sommige organisaties voor jeugdhulp en jeugdbescherming gebruikelijk is om vragenlijsten of links daarnaartoe naar cliënten te mailen, bestaan er dus goede redenen om te kiezen voor een persoonlijke introductie van een vragenlijst.

Tips voor een goede introductie van de Y-OQ

- Maak gebruik van een handige lijst met aandachtspunten voor de introductie van meetinstrumenten, volg bijvoorbeeld de aanwijzingen voor 'Introduceren van instrumenten bij opvoeders en kinderen' in **➤ Gebruik van Instrumenten in de Praktijk** van het Nederlands Jeugd Instituut (2010, vanaf p. 12). Zo weet je zeker dat je niets belangrijks vergeet.
- Filmpjes van een goede introductie van een instrument, geven je vaak een duidelijker beeld dan alleen schriftelijke informatie. Vraag binnen je organisatie of zulke filmpjes al bestaan, of maak ze zelf samen met je collega's of cliënten.
- Houd je introductie en instructie kort en eenvoudig en pas je taalgebruik aan aan je cliënten. Als je dit enkele keren oefent (zelf, hardop of in een rollenspel) kom je erachter wat voor jou handige zinnen zijn om te gebruiken. Hierdoor heb je in de praktijk meer aandacht voor de reactie van de jeugdigen en zijn of haar opvoeders, waardoor je daar beter op in kunt spelen.
- Bedenk dat jij de toon zet: Als je moeilijk kijkt bij het praten over een vragenlijst, zullen je cliënten eerder denken dat het een vervelend werkje is, dan wanneer je enthousiast de voordelen ervan uitlegt.
- Houd er rekening mee dat de meeste cliënten graag willen weten wie hun antwoorden kan zien en hoe deze worden bewaard. Zoek goed uit hoe dit zit bij de organisatie waarvoor jij werkt en bedenk van tevoren hoe je dit aan je cliënten gaat uitleggen.
- Bedank iedereen altijd voor hun hulp na het invullen van de vragenlijst. Praat kort na; Wat hebben jeugdige en opvoeders ervaren tijdens het invullen? Zijn ze benieuwd naar de uitkomsten? Laat iedereen even aan het woord. Herhaal zo daarna zo nodig eerder gegeven informatie en maak meteen een afspraak voor het bespreken van de uitkomsten.

Een korte maar duidelijke introductie van de Y-OQ zou bijvoorbeeld¹ kunnen zijn:

“Ik heb voor vandaag een vragenlijst meegenomen. Hebben jullie weleens eerder een vragenlijst ingevuld? Hoe vonden jullie dat?”

“De vragenlijst die ik vandaag bij me heb gaat over hoe het met jou gaat, Kevin. Je kunt dat op dit papier invullen, en je ouders kunnen dat ook doen. Dat duurt ongeveer 5 minuten. Als jullie klaar zijn neem ik de papieren mee naar mijn kantoor en dan zet ik jullie antwoorden in de computer. Daarna weet ik wat de uitkomst is. Er staat dan bijvoorbeeld of Kevin vaak boos is, of niet stil kan zitten, of dat hij goed slaapt, dat soort dingen. Hoe jullie drieën daarover denken, kom ik dan volgende keer met jullie bespreken. Dan kunnen we daarna samen bedenken of er hulp nodig is voor jullie. Jullie en ik lezen dus de uitkomsten, als ik ze ook nog met iemand anders wil bespreken, zal ik dat altijd van tevoren tegen jullie zeggen.”

“Heb ik het zo duidelijk uitgelegd? Of willen jullie nog iets weten?”

“Willen jullie helpen door het invullen van de vragenlijst?”

“Kunnen jullie je allemaal goed concentreren als we zo blijven zitten om de vragenlijst in te vullen?”

“Kijk, hier staat de eerste vraag, nu kun je de zin lezen, en dan hier aankruisen...”

“Als jullie tussendoor nog iets willen vragen, dan kan dat natuurlijk.”

**“Dat is voor mij
het mooiste;
Dat het vaak een
gesprek oplevert
dat je anders
niet had gehad!”**

¹ Pas deze voorbeeld-introductie zo nodig aan met behulp van de richtlijnen van de organisatie waarbij jij zelf werkt.

Praktijkvoorbeeld van de introductie van de Y-OQ

In dit filmpje vertelt een gezinsmanager van Jeugdbescherming Amsterdam hoe zij de Y-OQ introduceert in een gezin.

Praktijkvoorbeelden en tips over het werken met de Y-OQ in de jeugdhulp en jeugdbescherming

Verschillende jeugdbeschermers vertellen hoe het werken met deze vragenlijst direct ten goede komt aan de gezinnen en jeugdigen waarmee ze werken:

“Wat de score ook is, je kunt erover in gesprek. Wanneer heb je daar last van? Weet je dan ook hoe dat komt, of niet? Wat kan jou dan helpen? Op die manier zijn het gewoon onderwerpen van gesprek en geen oordelen. Dat stelt opvoeders en jeugdigen die een vragenlijst eigenlijk spannend vinden vaak gerust.”

“Als je een puber vraagt: “Gebruik je drugs?” zegt elke puber natuurlijk nee. Zo zijn er nog meer vragen die voor een hulpverlener lastig zijn om te stellen, of voor een jeugdige om antwoord op te geven. Door de Y-OQ te gebruiken ben je dan toch over die onderwerpen in gesprek. Dat is voor mij het mooiste; Dat het vaak een gesprek oplevert dat je anders niet had gehad!”

“Door de Y-OQ komen allerlei soorten gedrag aan bod en het praten daarover helpt iedereen om zich weer te concentreren op waar het echt om gaat bij jeugdbescherming: ieder kind veilig.”

“Als de jeugdige de vragenlijst zelf heeft ingevuld, wordt daarmee letterlijk ‘zijn stem’ gehoord, hij vertelt zélf hoe hij zich voelt. Ik heb eens meegemaakt dat opvoeders die net gescheiden waren invulden dat ze dachten dat hun zoon ‘af en toe’ verdrietig was. Hun zoon zelf had echter ingevuld dat hij zich ‘bijna altijd’ verdrietig voelde. Toen ze dat hoorden drong het voor het eerst tot hen door hoe moeilijk deze periode was voor hun zoon. Dat was een verdrietig moment, maar daarna was het gemakkelijker om bijvoorbeeld goede afspraken te maken over de omgangsregeling of de opvoedregels. Ook in andere situaties valt het me vaak op dat het interessante gespreksstof oplevert als jeugdigen en opvoeders verschillen van mening over bepaalde onderwerpen uit de vragenlijst.”

“Voor ons als gezinsmanagers bij Jeugdbescherming is het stellen van goede doelen belangrijk. De uitkomsten van de Y-OQ zijn daarvoor van belang. Na het invullen van een risicotaxatie-instrument en het lezen van de informatie die we bij aanmelding ontvangen van eerdere instanties die met het gezin hebben samengewerkt, heb ik vaak al een idee over welke

hulp nodig is in een gezin. Maar soms komt er uit de uitkomsten van de Y-OQ nog iets anders naar voren. Met het gezin bespreek ik dan of daar ook hulp voor nodig is.”

“Soms word je overvallen door al het gedoe in een gezin. Wij werken immers alleen met gezinnen waar sprake is van veel of complexe problemen. Door de Y-OQ ga je dan eigenlijk uit de stress in je hoofd en in een helikopter; Hoe gaat het nou met het kind in deze situatie? Door de Y-OQ komen allerlei soorten gedrag aan bod en het praten daarover helpt iedereen om zich weer te concentreren op waar het echt om gaat bij jeugdbescherming: ieder kind veilig.”

“Als we na een tijd de Y-OQ nog eens invullen, zien we vaak verbeteringen in het gedrag van de jeugdige. Dat kunnen we dan samen vieren. Dat is ook een goed moment om te vragen: Hoe is dat jullie nou eigenlijk gelukt samen? Hoe hebben jullie ervoor gezorgd dat Aylin nu minder vaak boos is dan eerst? Als ze samen deze strategieën benoemen, leren ze ‘wat er werkt’ in hun gezin en kunnen ze het vaker zo aanpakken als er problemen zijn.”

2. Het in kaart brengen van risico's in de jeugdhulp en jeugdbescherming

Wat zijn risicotaxatie-instrumenten?

Om te kunnen bepalen welke hulp jeugdigen nodig hebben, en hoe intensief deze moet zijn om problemen te voorkomen of verminderen, is een goede inschatting van het risico op problemen -nu en in de toekomst- essentieel. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om het risico op delinquent gedrag of recidive, het risico op kindermishandeling of op de ontwikkeling van een bepaald type stoornis.

Goede risicotaxatie-instrumenten zijn gebaseerd op gedegen theoretisch én empirisch onderzoek. Bij de ontwikkeling van een risicotaxatie-instrument wordt op basis van theoretisch onderzoek vastgesteld welke factoren bij zouden kunnen dragen aan het vergroten of verkleinen van het risico op (de ontwikkeling van) bepaalde problemen. Als er ook praktijkgegevens beschikbaar zijn, bijvoorbeeld verkregen uit dossieronderzoek, kan in kaart worden gebracht welke factoren in de praktijk de kans op het ontwikkelen van problemen het meest beïnvloeden. Met deze kennis kan de voorspellende waarde (de predictieve validiteit) verder worden vergroot. Bij de keuze tussen verschillende risicotaxatie-instrumenten verdient het dus altijd de voorkeur om te kiezen voor een instrument dat gebaseerd is op zowel theorie als empirie, als dat beschikbaar is.

Wanneer risicotaxatie-instrumenten ook empirisch gefundeerd zijn, zijn er vaak zogenoemde 'cut-off scores' beschikbaar op basis waarvan jeugdigen kunnen worden ingedeeld in een laag, midden of hoog risico-groep. Binnen organisaties kunnen dan afspraken worden gemaakt over het hulpaanbod voor of de werkwijze met elk van deze groepen.

In risicotaxatie-instrumenten zijn vaak twee soorten items opgenomen, items die betrekking hebben op risicofactoren en items die betrekking hebben op protectieve of beschermende factoren. Na het in kaart brengen van deze factoren en de weging ervan, kan met de in te zetten hulp gewerkt worden aan het verminderen van de invloed van de (veranderbare) risicofactoren. Daarnaast kan gewerkt worden aan het vergroten van de invloed van protectieve of beschermende factoren. Bij het bespreken van de uitkomsten van het invullen van het risicotaxatie-instrument biedt de informatie over de aanwezigheid van beschermende factoren vaak een mooie aanleiding om het te hebben over wat er wél goed gaat met een jeugdige of in een gezin. Dat kan de motivatie om te werken aan de verkleining van risico's vergroten.

Tenslotte kan een risicotaxatie-instrument net als een screenings-instrument na verloop van tijd nogmaals worden ingevuld om te bekijken of het risico op problemen is gewijzigd. Dit is bijvoorbeeld relevant bij het evalueren van het effect van geboden hulpverlening, of wanneer er belangrijke dingen veranderd zijn in de situatie van een jeugdige.

Voordelen van het gebruik van risicotaxatie-instrumenten

- In een relatief korte tijd kan op een betrouwbare en valide manier in kaart worden gebracht hoe groot het risico op bepaalde problemen is voor jeugdigen en hun opvoeders. Dit kan de basis zijn voor het formuleren van een passend advies over de inhoud en intensiteit van de te bieden hulpverlening. Wil je weten of het risicotaxatie-instrument dat jij gebruikt of gaat gebruiken valide is? Vraag hier dan naar bij een gedragswetenschapper van de organisatie waarbij je werkt, of ga zelf op zoek naar informatie hierover, bijvoorbeeld in de [Databank Instrumenten](#) van het Nederlands Jeugdinstituut of op de website van de [Commissie Testaangelegenheden Nederland \(COTAN\)](#).
- De inschatting van risico's met een op theorie en empirie gebaseerd instrument is betrouwbaarder en meer valide dan de inschatting van risico's op basis van een 'niet-pluis gevoel' of een 'onderbuikgevoel' van hulpverleners. Vooral wanneer er belangrijke beslissingen moeten worden genomen over een jeugdige of een gezin, zoals bijvoorbeeld in het strafrecht of de jeugdbescherming, kan de uitkomst van een risicotaxatie dus een belangrijke bijdrage leveren aan de besluitvorming.

Samengevat is het gebruik van een risicotaxatie-instrument in de jeugdhulp en jeugdhulp pas van betekenis als de uitkomst niet alleen bijdraagt aan de inschatting van het risico op (het ontstaan van) problemen, maar óók gebruikt wordt als aanknopingspunt voor het formuleren van een hulpverleningsadvies dat aansluit bij de grootte van het risico en de in kaart gebrachte risico- en beschermende factoren.

Het Actuarieel Risicotaxatie Instrument voor Jeugdbescherming (ARIJ)

Het Actuarieel Risicotaxatie Instrument voor Jeugdbescherming is een voorbeeld van een risicotaxatie-instrument. Het instrument bevat 8 items die de huidige veiligheidssituatie van de jeugdige in kaart brengen en die samen de zogenaamde 'veiligheidstaxatie' vormen. Op basis hiervan kan bepaald worden of er onmiddellijke actie nodig is om de jeugdige 'veilig te stellen'. Daarnaast bevat de ARIJ 31 items die vallen onder de 'risicotaxatie'. Op basis hiervan kan worden bepaald of er sprake is van een hoog, gemiddeld of laag risico op onveiligheid voor de jeugdige. Uit de resultaten van de taxatie komt ook naar voren in hoeverre de risicofactoren beïnvloedbaar of 'dynamisch' zijn. Hulpverlening die risico's terugdringt zal gericht zijn op het beïnvloeden van deze dynamische risicofactoren.

Voorbeelden van items uit de ARIJ

Items uit de veiligheidstaxatie

- Er is sprake van huiselijk geweld bij kinderen jonger dan 4 jaar en kinderen die zichzelf niet in veiligheid kunnen stellen
- Er is sprake van weigering van noodzakelijke en acute medische of psychische zorg

Items uit de risicotaxatie

- Er zijn zorgen over regels en grenzen
- Een opvoeder is zelf slachtoffer van kindermishandeling

In dit filmpje geeft een gedragswetenschapper van Jeugdbescherming Amsterdam toelichting op de ARIJ.

Voor meer informatie over deze vragenlijst, zie het [eindrapport](#) over de ARIJ dat geschreven is door de ontwikkelaars van het instrument: Van der Put, Assink & Stams (2015).

Praktijkvoorbeeld van het werken met de ARIJ in de jeugdhulp en jeugdbescherming

Verschiede organisaties in Nederland werken met de ARIJ. Hieronder wordt beschreven hoe Jeugdbescherming Amsterdam dit instrument gebruikt. De werkwijze bij andere organisaties kan dus anders zijn. Ben je hier nieuwsgierig naar, vraag dan aan een gedragswetenschapper binnen jouw organisatie of er een beschrijving is van de werkwijze.

Gezinsmanagers die werken bij Jeugdbescherming Amsterdam vullen in de eerste fase na aanmelding van een jeugdige en het gezin en bij belangrijke veranderingen in de situatie van de jeugdige de ARIJ in. Zij doen dit individueel of met een collega, op basis van de gegevens die bij aanmelding bekend zijn over een gezin. Vervolgens verzamelen zij extra informatie bij de jeugdige, het gezin en bij andere betrokkenen om een antwoord te kunnen geven op alle items uit de ARIJ.

De uitkomsten van het invullen van de ARIJ zijn op twee manieren van betekenis voor gezinsmanagers, jeugdigen en gezinnen:

1. Wanneer het antwoord op één of meer items van de veiligheidstaxatie 'ja' is, betekent dit dat er direct actie nodig is om het kind 'veilig te stellen'. De gezinsmanager overlegt in het team wat de bodemeisen zijn die vanuit Jeugdbescherming Amsterdam worden gesteld aan het gezin. Daarna kunnen met de jeugdige en het gezin in het eerste gesprek veiligheidsafspraken worden gemaakt die aansluiten bij deze bodemeisen. De veiligheidstaxatie helpt dus bij het in kaart brengen van de belangrijkste gespreksonderwerpen voor het eerste gesprek met een gezin. Wanneer bijvoorbeeld uit de veiligheidstaxatie blijkt dat er 'geen opvoeder voldoende beschikbaar is voor de jeugdige', zal een gezinsmanager tijdens dit eerste gesprek vragen hoe de opvoeders ervoor gaan zorgen dat dat vanaf nu wél het geval is, en hoe dat gecontroleerd kan worden. Wanneer het niet mogelijk is om dergelijke veiligheidsafspraken te maken met het gezin, kan worden besloten tot een (tijdelijke) uithuisplaatsing, zo mogelijk in het netwerk van het gezin. De uitkomsten van de veiligheidstaxatie en het handelen daarnaar dragen dus direct bij aan het waarborgen van de veiligheid van jeugdigen.

In dit filmpje geeft een teamleider van Jeugdbescherming Amsterdam informatie over het werken met de veiligheidstaxatie. De rollen van de verschillende professionals die bij Jeugdbescherming Amsterdam werken komen daarbij aan bod.

In dit filmpje geeft een gedragswetenschapper van Jeugdbescherming Amsterdam informatie en voorbeelden over veiligheidsafspraken die gemaakt kunnen worden met een gezin.

2. De uitkomst van de veiligheids- én risicotaxatie bieden aanknopingspunten voor hulpverlening en hulpverleningsdoelen. Wanneer uit de risicotaxatie bijvoorbeeld blijkt dat er 'zorgen zijn over regels en grenzen', dan zou de gezinsmanager het gezin kunnen aanmoedigen om samen een poster te maken met de belangrijkste huisregels. Wanneer de gezinsmanager verwacht dat er meer hulp en ondersteuning nodig is om de veiligheid en ontwikkelingskansen van het kind te verbeteren, dan kan hij bij hulpverleners waar hij het gezin naartoe verwijst, gemakkelijk aangeven waar de hulp zich op moet richten door deze hulpverleners te vragen met het gezin doelen te stellen die passen bij bepaalde items uit de risicotaxatie.

Praktijkvoorbeelden en tips over het werken met de ARIJ in jeugdhulp en jeugdbescherming

Gezinsmanagers, teamleiders en gedragswetenschappers die bij Jeugdbescherming Regio Amsterdam werken, geven de volgende voorbeelden en tips over betekenisvol gebruiken van de ARIJ:

- “Soms werkt het goed om de items van de ARIJ en de antwoorden daarop aan een gezin te laten zien. Zo maak ik voor hen transparant waarom ik bepaalde vragen aan hen stel of waarom ik bepaalde bodemeisen heb. Ook bij het bepalen van doelen of het kiezen voor hulp op een bepaald gebied kan ik met de ARIJ in de hand uitleggen waarom we doen wat we doen.”
- “Beslissingen nemen over bodemeisen voor een gezin, of over de uithuisplaatsing van een kind, doe je nooit alleen. De ARIJ helpt om risico's op het gebied van acute veiligheid goed in te schatten, maar de uitslag hiervan bespreek je altijd in je team. Daarna bespreken we wat voor soort bodemeisen we formuleren en wat voor soort veiligheidsafspraken we willen maken samen met het gezin.”
- “De antwoorden op de items uit de veiligheidstaxatie helpen mij om te bedenken wat in het gezin de drie ergste dingen zijn die kunnen gebeuren. Dan bedenk ik welke eisen ik kan stellen om die dingen te voorkomen. De veiligheidstaxatie geeft me zo direct richting voor het eerste gesprek dat ik met een gezin voer.”
- Gezinsmanagers werken met gezinnen waarin meerdere of complexe problemen spelen. Het kan dan moeilijk zijn om ‘door de bomen het bos te blijven zien’, vooral wanneer er steeds nieuwe crisissen lijken te ontstaan in een gezin. Een gezinsmanager zegt dat de ARIJ dan behulpzaam kan zijn: “Een meetinstrument als dit helpt je om objectief te zijn en te blijven. De gezinnen waar ik mee werk hebben veel problemen en er is geregeld sprake van plotselinge veranderingen. Als je je keuzes hebt gebaseerd op de veiligheids- en risicotaxatie helpt dat je om

“De veiligheidstaxatie geeft me zo direct richting voor het eerste gesprek dat ik met een gezin voer.”

“De ARIJ en andere instrumenten helpen ons om het resultaat van ons werk zichtbaar te maken. Voor onszelf en voor de gezinnen waar we het uiteindelijk allemaal voor doen.”

ondanks die omstandigheden te blijven focussen op de rode draad: de doelen die zijn vastgesteld om de veiligheid van het kind te waarborgen.” Een teamleider geeft een voorbeeld dat ook met dit onderwerp te maken heeft: “Als een jeugdbeschermer wordt geconfronteerd met plotselinge problemen in een gezin, zeg ik: Vul even de veiligheids- en risicotaxatie uit de ARIJ in. Dan weet je weer wat de grootste risico's zijn en waar je dus veiligheidsafspraken over moet maken. Het helpt je in die zin vaak om weer tot rust te komen.”

- Soms is aan de score op de ARIJ na een tijd samenwerken met een gezin duidelijk te zien dat het risico op onveiligheid voor het kind is afgenomen. Het is belangrijk om hierbij stil te staan met de gezinsleden. Een gezinsmanager zegt hierover: “Aan het eind van het jeugdbeschermingstraject wil je dat het risico op onveiligheid zo klein mogelijk is. Als dat lukt met goede hulp en goede borging van de resultaten is dat heel mooi om te zien. En voor het gezin is dat natuurlijk het allerleukst, om complimenten te krijgen voor hun harde werk en het mooie resultaat.”
- Een gedragswetenschapper vat samen wat voor haar de ARIJ betekenisvol maakt: “Dit soort instrumenten zijn belangrijk voor het betrouwbaar inschatten van de situatie in en de benodigde hulp voor een gezin. Daarnaast zijn ze nuttig in het contact met opvoeders en jeugdigen. En tenslotte: De ARIJ en andere instrumenten helpen ons om het resultaat van ons werk zichtbaar te maken. Voor onszelf en voor de gezinnen waar we het uiteindelijk allemaal voor doen.”

3. Het reflecteren op de werkwijze door professionals in jeugdhulp en jeugdbescherming

Waarom reflecteren op de werkwijze door professionals?

In de jeugdhulp en jeugdbescherming wordt methodisch gewerkt om problemen te verminderen of doelen te behalen met cliënten. Dat betekent dat organisaties weloverwogen keuzes maken voor methodieken of methoden waarvan aannemelijk of bewezen is dat zij kunnen bijdragen aan het verminderen van bepaalde problemen bij een specifieke doelgroep. Het stoppen van kindermishandeling in een gezin, vergt bijvoorbeeld een heel andere aanpak dan het terugdringen van gedragsproblemen bij een tiener.

De gekozen methoden, werkwijzen of interventies vragen om een bepaalde houding, kennis en vaardigheden van de hulpverleners die met de methode werken. Als die zaken op orde zijn, is de kans dat de werkwijze helpt om problemen daadwerkelijk te verkleinen immers het grootst. Met andere woorden: het is belangrijk om met de methode 'te werken zoals bedoeld', of 'programmatrouw' te werken.

Een organisatie kan medewerkers helpen om 'te werken zoals bedoeld' door instrumenten te hanteren voor reflectie op de uitvoering van de werkwijze. Voor veel methodieken of methoden zijn instrumenten beschikbaar. In zo'n instrument zijn items opgenomen over elk van de algemene of specifiek werkzame factoren die de interventie -in theorie of bewezen- effectief maken.

Aan de hand van de items kunnen medewerkers reflecteren op de toepassing van de werkwijze en elkaar bijvoorbeeld feedback geven of coachen. Dit laatste is belangrijk omdat het professionals het beste lukt om programmatrouw te werken, als er binnen de organisatie afspraken zijn die hen helpen om regelmatig samen met collega's te praten over het werken volgens een bepaalde methode (Goense, Pronk, Boendermaker, Bakker, Ruitenbergh & Bertling (2015).

Tenslotte kan met dit soort instrumenten ook op team- of organisatie-niveau in kaart worden gebracht waar eventuele knelpunten zitten met betrekking tot programmatrouw werken met een bepaalde methode. Als bijvoorbeeld blijkt dat veel medewerkers het moeilijk vinden om te werken met oplossingsgerichte vragen, kan besloten worden hier nog eens een opfriscursus over te organiseren. Daarnaast kunnen uitkomsten van dergelijke metingen op organisatieniveau bijdragen aan doorontwikkeling van methoden: Als een bepaalde vaardigheid een struikelblok vormt voor veel professionals die met de methode werken, kan er bijvoorbeeld een tool worden toegevoegd die het werk beter structureert. Een instelling kan dit zelf doen, of overleggen met de eventuele externe ontwikkelaars van een methode, zodat verbeteringen voor een grotere groep professionals en cliënten beschikbaar kunnen komen.

Samengevat is het gebruik van een instrument om programmatrouw te werken van betekenis, omdat dit de kans vergroot dat de hulp die geboden wordt aan cliënten, effectief is.

Voorbeelden van het in kaart brengen van de werkwijze van professionals bij Jeugdbescherming Amsterdam

Bij Jeugdbescherming Amsterdam wordt gewerkt met twee instrumenten om te reflecteren op het toepassen van de gebruikte methodiek (Intensief Systeemgericht Casemanagement en de kernmethode daarvan: Functional Family Parole). Dit zijn de Brief Implementation Checklist (BIC) en de Global Rating Measure (GRM).

De Brief Implementation Checklist (BIC)

De Brief Implementation Checklist is bedoeld om de kwaliteit van de uitvoering van Intensief Systeemgericht Casemanagement inzichtelijk te maken, te helpen focussen op de belangrijkste elementen en met behulp van deze informatie het leerproces rondom de methodiek continu op gang te houden.

De BIC omvat 13 items die zijn afgeleid van 13 factoren die bijdragen aan een kwalitatief goede uitvoering van Intensief Systeemgericht Casemanagement. Voorbeelden van items zijn:

- De gezinsmanager maakt voor het gezin inzichtelijk welke patronen invloed hebben op de veiligheid van het kind(eren).
- De gezinsmanager werkt aan / vanuit de meervoudige partijdigheid.

De gezinsmanager kan na een gesprek met een gezin aankruisen wat tijdens dat gesprek is gelukt. Ook een collega kan dit doen, als hij bij het gesprek aanwezig is, of een opname van het gesprek bekijkt of beluistert. Het gaat erom dat er alleen wordt aangekruist wat daadwerkelijk heeft plaatsgevonden tijdens het gesprek, niet wat de gezinsmanager van plan was of nog gaat doen.

In een gesprek tussen gezinsmanager en senior gezinsmanager wordt -onder andere- gebaseerd op het aantal aangekruiste items in de BIC- gereflecteerd op de mate waarin de gezinsmanager programmatrouw werkt. Dit wordt uitgedrukt in een 'adherence-score', die kan lopen van 0 (0-25% van ISC toegepast) tot 3 (76-100% ISC toegepast).

De Global Rating Measure (GRM)

De Global Rating Measure (GRM) wordt gebruikt om het leerproces van gezinsmanagers rond Intensief Systeemgericht Casemanagement over langere tijd te monitoren. De methode beschrijft 3 fasen in het werken met gezinnen:

1. Verbinden en motiveren
2. Ondersteunen en volgen
3. Generalisatie en borging

Binnen Intensief Systeemgericht Casemanagement staan 5 zgn. waardenstappen centraal:

1. Contact leggen
2. Weten wat er aan de hand is
3. Samen een plan maken
4. Samen op stap
5. Zorgen dat het goed blijft gaan

De uitkomsten van de GRM geven de gezinsmanager en senior-gezinsmanager handvatten voor coachen, faciliteren, structuren en coördineren van het leerproces op deze punten. Op deze manier kan de gezinsmanager steeds beter worden in het methodisch werken binnen deze fasen en op het gebied van deze waardenstappen.

De GRM bestaat uit 49 items. Van deze items zijn er 33 verdeeld over 5 schalen die aansluiten bij de 3 fasen van FFP en de 5 waardenstappen van ISC, de overige items vallen onder 3 schalen met betrekking tot algemene vaardigheden, houding en werken als één team.

Voorbeelden van items zijn:

- De gezinsmanager laat de gezinsleden zien dat zij een rol hebben om verandering te weeg te brengen
- De gezinsmanager betreft het netwerk voor continuïteit in steun aan het gezin(systeem)

De senior gezinsmanager (supervisor) vult de GRM in. Dit kan op basis van observaties van gesprekken met gezinnen, casuïstiek ingebracht in teamoverleggen en supervisie, of op basis van de scores die in een bepaalde periode op de BIC zijn ingevuld. Voor elk item wordt aangekruist hoe vaak het gemiddeld lukt om zo te werken, waarna een totaalscore wordt bepaald, die kan lopen van 0 (0-25% ISC / FFP toegepast) tot 3 (76-100% ISC / FFP toegepast).

Bovenstaande informatie over de GRM is gebaseerd op Busschers et al. (2018).

Voordelen van het werken met de BIC en de GRM in de jeugdhulp en jeugdbescherming

Professionals die de BIC en GRM bij Jeugdbescherming Amsterdam geregeld gebruiken noemen hiervan twee belangrijke voordelen:

1. Gezinsmanagers en andere professionals beschikken over een instrument om het leerproces rond Intensief Systeemgericht Casemanagement te monitoren en bij te sturen. De uitkomsten bieden aanknopingspunten om afspraken te maken over ondersteuning bij dit leerproces. Er kunnen doelen en leeractiviteiten worden bedacht die aansluiten bij de items of schalen waar de gezinsmanager graag beter op zou willen scoren.
2. Gezinsmanagers worden zich bewust van hun eigen kwaliteiten en kunnen die bewuster of vaker gaan inzetten in situaties waar dat nuttig kan zijn. Teams van gezinsmanagers kunnen profiteren van elkaars kwaliteiten als zij hun uitkomsten van de BIC en GRM met elkaar bespreken in een teamoverleg. Zo kan een gezinsmanager die moeite heeft om gezinnen te motiveren, advies vragen aan een collega die juist hoog scoort op de items die passen bij die fase in de GRM.

In dit filmpje geeft een onderzoeker van Jeugdbescherming Amsterdam voorbeelden over het werken met de GRM.

Praktijkvoorbeelden en tips over het werken met de BIC en de GRM in jeugdhulp en jeugdbescherming

Bij Jeugdbescherming Amsterdam hebben gezinsmanagers in hun dagelijks werk veel gesprekken met gezinnen en brengen hierover geregeld casuïstiek in tijdens teamoverleggen. Op basis van een specifiek gesprek met een gezin of een specifieke inbreng tijdens een teamoverleg, vult de gezinsmanager de BIC in en vraagt de senior gezinsmanager of het team om dat ook te doen. Elke vier maanden vullen gezinsmanager en senior gezinsmanager de GRM in over de werkwijze van de gezinsmanager in deze periode. Zij vergelijken hun scores met elkaar en bespreken de krachten en valkuilen of uitdagingen voor de gezinsmanager. Vervolgens overleggen zij over het leerproces van de gezinsmanager en stellen zij doelen en leeractiviteiten op voor de komende vier maanden. Ook wordt tijdens dit gesprek aandacht besteed aan hoe het team zou kunnen profiteren van de krachten van de gezinsmanager.

Gezinsmanagers, senior gezinsmanagers en teams die het lukt om zo te werken, geven de volgende voorbeelden en tips over betekenisvol werken met de GRM en de BIC.

- “Wij gebruiken de BIC en de GRM niet om medewerkers te beoordelen of ‘te scoren op hun functioneren’, maar om het leerproces van de gezinsmanagers op gang te houden. Je hebt het werken met een methodiek nooit meteen onder de knie en kunt je altijd blijven ontwikkelen. De BIC en de GRM geven inzicht in wat je dan nog verder kunt ontwikkelen als gezinsmanager. Daar kun je dan ook hulp bij krijgen in je team of van een senior gezinsmanager of gedragswetenschapper.”
- “Ik werk als senior gezinsmanager. De gezinsmanager en ik vullen tweemaal per jaar de GRM in, los van elkaar. Tijdens een gesprek leggen we de uitkomsten naast elkaar. We kijken dan naar de overeenkomsten en de verschillen. Dat levert vaak interessante gesprekken op. En daarna kijken we naar waar de gezinsmanager zich op wil ontwikkelen.”

- Een andere senior gezinsmanager zegt over het gebruik van de BIC en de GRM: “Beide instrumenten helpen mij om weer even goed na te denken over hoe mijn collega’s in het leerproces staan. Daarnaast helpt het ook om samen met de gezinsmanagers na te denken over leerdoelen die mij weer input geven voor supervisie. Als ik na het invullen van een aantal GRM’s merk dat meerdere collega’s moeite hebben met hetzelfde, dan kan ik hier een keer een themabijeenkomst aan besteden.”
- Een teamleider ziet nog een ander voordeel van het gebruik van de GRM en de BIC: “Het is belangrijk om te weten wat de krachten zijn van de gezinsmanagers en hoe we hier als team gebruik van kunnen maken. We kunnen elkaar daarmee helpen. Waar ben jij goed in en wat kan ik daarvan leren. En andersom natuurlijk ook: valkuilen signaleren en de gezinsmanager vragen hoe wij als team diegene daarin kunnen ondersteunen. Samen kijken waarin de gezinsmanager zich kan en wil ontwikkelen en hoe we dit kunnen bewerkstelligen.”

“Als ik na het invullen van een aantal GRM’s merk dat meerdere collega’s moeite hebben met hetzelfde, dan kan ik hier een keer een themabijeenkomst aan besteden.”

4. Betekenisvol werken met metingen als team

Als individuele professionals gebruik maken van metingen en instrumenten op een manier die nuttig is voor henzelf en hun cliënten, kunnen de uitkomsten daarvan ook op teamniveau gebruikt worden. Bij Jeugdbescherming Amsterdam, Spirit en 's Heeren Loo zijn er enkele teams die samen gebruik maken van de uitkomsten van de metingen die binnen deze organisaties worden gebruikt. Zij ervaren dit zonder uitzondering als betekenisvol voor hun dagelijks werk.

Wanneer er in teams gesproken wordt over de uitkomsten van metingen die betrekking hebben op cliënten, heeft dit verschillende voordelen.

1. Als er gegevens beschikbaar zijn over grotere groepen cliënten, krijgt iedereen een duidelijker beeld van de kenmerken van de doelgroep. Professionals en teams kunnen dan samen bespreken hoe hun werkwijze aansluit bij de cliënten, en waar ze nog kennis of vaardigheden missen. Er kunnen vervolgens afspraken worden gemaakt om hieraan te werken door middel van bijscholing of intervisie.
2. "Als je de voor- en nameting van de situatie van de cliënt naast elkaar legt, zie je of er vooruitgang wordt geboekt. Als je dit met een heel team doet voor een heleboel cliënten, krijg je inzicht in welke problemen over het algemeen wel verminderen door de hulp, en welke niet. Er kan dan worden besproken wat er nodig is om ook aan die problemen gericht en beter te kunnen werken." In een team bij 's Heeren Loo bleek bijvoorbeeld dat met name de problemen in het sociale netwerk van een groep LVB'ers niet echt verminderden. Toen hebben we met het team bedacht hoe we daaraan meer aandacht konden besteden. We hebben deskundigheidsbevordering ingezet en zijn meer gebruik gaan maken van de kwaliteiten van de maatschappelijk werkers op dit gebied."
3. "Bij Spirit merken we dat het helpt als er regelmatig aan teams wordt teruggekoppeld hoe het gaat met de metingen. Dat moet structureel gebeuren. Dat je teams laat weten hoe vaak ze instrumenten invullen, en wat daar dan de uitkomsten van zijn. Met de teams kun je vervolgens bespreken of ze de informatie herkennen, of ze deze kunnen verklaren, hoe ze de informatie beoordelen ('wat vinden we ervan') en wat het betekent voor het dagelijks werk."
4. "Het helpt als uitkomsten van metingen letterlijk zichtbaar zijn. Niet alleen direct na het invullen, maar ook bijvoorbeeld tijdens een teamvergadering. Wanneer een gezinsmanager bij Jeugdbescherming Amsterdam een gezin bespreekt in een teamoverleg, zouden meteen de scores op de ARIJ zichtbaar kunnen zijn op de projectie van de informatie over het betreffende gezin. We werken op dit moment aan tools om dit gemakkelijker te maken. Ook wanneer het gaat over het inzichtelijker maken van uitkomsten van de instrumenten die programmatrouw werken meten. We gaan ervan uit dat deze letterlijke zichtbaarheid van uitkomsten tijdens teamoverleggen de kwantiteit en kwaliteit van de gesprekken over metingen zal vergroten."

Als het lukt om in teams geregeld te praten over de uitkomsten van vragenlijsten die helpen te reflecteren op de werkwijze door professionals, heeft dit als voordeel dat professionals beter op de hoogte zijn van elkaars kwaliteiten en hier meer gebruik van kunnen gaan maken. Een teamleider bij Jeugdbescherming Amsterdam gaf het volgende voorbeeld met betrekking tot het werken met de BIC en de GRM:

5. Gezinsmanagers worden zich bewust van hun eigen kwaliteiten én die van hun collega's. Teams van gezinsmanagers kunnen profiteren van elkaars kwaliteiten als zij hun uitkomsten van de BIC en GRM met elkaar bespreken in een teamoverleg. Zo kan een gezinsmanager die moeite heeft om gezinnen te motiveren, advies vragen aan een collega die juist hoog scoort op de items die passen bij die fase in de GRM."

“Het helpt als uitkomsten van metingen letterlijk zichtbaar zijn. Niet alleen direct na het invullen, maar ook bijvoorbeeld tijdens een teamvergadering.”

Verantwoording

De informatie in dit document is gebaseerd op:

- 7 semi-gestructureerde interviews met gezinsmanagers, teammanagers en gedragswetenschappers werkzaam bij Jeugdbescherming Amsterdam
- 2 interviews met professionals die een voortrekkersrol vervullen bij het werken met betekenisvolle metingen bij de organisaties Spirit en 's Heerlen Loo
- 5 gesprekken met gezinsmanagers, teammanagers en gedragswetenschappers werkzaam bij Jeugdbescherming Amsterdam, ter voorbereiding op de opname van een filmpje over werken met betekenisvolle metingen
- analyse van artikelen, hoofdstukken en boeken zoals opgesomd bij referenties

Referenties

Busschers, I., Boendermaker, L., Dinkgreve, M. & Stams, G.J. (2018). Measuring program fidelity in casemanagement for high risk families. Validation of the Functional Family Parole-Global Rating Measure. *Journal of Social Work*, 0(0) 1-19.

Goense, P., Pronk, S., L. Boendermaker, R. Bakker, I. Ruitenbergen en L. Bertling (2015). *Leren op de Werkvloer*. Organisatie en inhoud van leren op de werkvloer. Hogeschool van Amsterdam i.s.m. Uitgeverij Eburon Delft.

Rooijen, K. van & Bartelink, C. (2010). *Gebruik van instrumenten in de praktijk*. Nederlands Jeugdinstituut.

Praktikon (2018, juni). Y-OQ (30.1): *Youth Outcome Questionnaire*. Geraadpleegd op 4 juli 2018, van <https://www.bergop.info/wp-content/uploads/2018/06/vignet-Y-OQ-2018.pdf>.

Put, C. van der, Assink, M., & Stams, G. J. (2015). *Actuarieel Risicotaxatie Instrument voor Jeugdbescherming (ARIJ): eindrapport*. Afdeling Forensische Orthopedagogiek, Universiteit van Amsterdam.

Colofon

Auteurs

Mirjam Top, Leonieke Boendermaker & Pam Rolink

Aan dit project werkten mee

Onderzoekers Jeugdbescherming Akademie (3)

Gedragwetenschappers (4)

Teammanagers (1)

Gezinsmanagers (5)

(allen Jeugdbescherming Amsterdam)

Carolien Konijn (Spirit)

Heleen van Wilgenburg ('s Heerenloo)

Met dank aan

Jeugdbescherming Amsterdam

Pro Juventute Amsterdam

Vormgeving

Reclamestudio Sjeep

Film en montage

Hakuna Matata Science & Media

Hogeschool van Amsterdam

Pro Juventute
Amsterdam